

Wychowanie muzyczne

W szkolnictwie polskim okresu powojennego idea kształcenia nauczycieli w dwu specjalnościach wyrażała się w przygotowaniu studentów do prowadzenia przedmiotów o specjalnościach pokrewnych: matematyka z fizyką, chemia z biologią itp.

Łączenie kształcenia w kierunku matematycznym i muzycznym wydawać by się mogło zupełnie przypadkowe, gdyby nie szereg dowodów na istnienie nie tylko wielu punktów odniesienia w tych dwu specjalnościach, ale i wielu punktów stykowych. Arytmetyczny ład rządzący wartościami rytmicznymi, „wymierzalność” struktur harmonicznych czy formalnych, muzyczna analiza wymagająca umiejętności logicznego myślenia to pojęcia przetransponowane z matematyki. Zdolność do maksymalnego skupienia, dyscyplina umysłowa wymagana w muzyce do odtworzenia utworu zgodnie z zapisem tekstu muzycznego w matematyce warunkuje osiągnięcie prawidłowego wyniku. Moja 28-letnia praktyka pedagogiczna w Szkołach Muzycznych I° i II° potwierdza fakt, iż uczniowie obdarzeni zdolnością matematycznego myślenia osiągają lepsze wyniki w kształceniu muzycznym.

Patrz
np. Maria Przychodzińska-Kaciczak,
Muzyka i wychowanie, NK, Warszawa
1969.

Pozytywny wpływ kształcenia muzycznego na rozwój intelektualny i emocjonalny dzieci był niejednokrotnie udowodniany. Muzyka ma wiele do zaoferowania dziecku i dorosłym, ale potrzeba obcowania z nią nie rodzi się najczęściej sama, powstaje pod wpływem troskliwego i mądrego wychowania. Stąd nazwa przedmiotu obowiązującego w szkołach *wychowanie muzyczne*. Nie – konkretnie – *śpiew* czy – abstrakcyjnie – *muzyka*. Wychowanie muzyczne zakłada wielokierunkowość oddziaływania nauczyciela na ucznia w zakresie tego przedmiotu, a więc kształtowanie wrażliwości estetycznej, przekazywanie pewnych umiejętności praktycznych, a także wiedzy teoretycznej.

W każdym procesie dydaktycznym obowiązuje zasada spiralnego układu materiału – te same zagadnienia wracają na coraz wyższym poziomie, bardziej skomplikowane, pełniejsze. Nauczyciel posiadający umiejętności sięgające pułapu wymagań musi jednakże tak transponować pojęcia, aby na każdym etapie nauki były one zrozumiałe, a jednocześnie gwarantowały zbliżenie się do wielkiej sztuki. Zawsze bowiem musi istnieć łączność między dokonaniem początkującego a zaawansowanego artysty.

Biorąc pod uwagę powyższe skonstruowaliśmy programy przedmiotów tak, aby gwarantowały one nabycie przez studentów możliwie najpełniejszych umiejętności praktycznych i teoretycznych, a także kształtowały osobowość przyszłego nauczyciela w kierunku świadomej odpowiedzialności za prowadzenie uczniów *per aspera ad astra*.

Przedmioty nauczania podzieliliśmy na praktyczne, teoretyczne, a także metodykę prowadzenia wychowania muzycznego uwzględniającą poprzednie.

Grupka przedmiotów praktycznych to

- nauka gry na fortepianie: I–III rok,
- nauka gry na drugim instrumencie (gitara lub akordeon): II–III rok,
- emisja głosu: I rok,
- chór: od II semestru I roku,
- zespół wokalny: od II roku.

Nauka gry na fortepianie (pianinie), jako instrumencie zapewniającym odpowiednie natężenie dźwięku przy towarzyszeniu utworom wokalnemu śpiewanym przez większą grupę uczniów, daje umiejętności niezbędne, zważywszy na obecność tego instrumentu w większości szkół. Pozwala również na swobodne posługiwanie się coraz popularniejszymi klawiszowymi instrumentami elektronicznymi.

Biorąc pod uwagę jednakże różne sytuacje życia szkolnego, gdy towarzyszenie na pianinie jest niemożliwe, a użycie innego instrumentu konieczne, wprowadziliśmy naukę gry na gitarze – instrumencie niekłopotliwym w transporcie, a nadającym

się do akompaniowania grupie śpiewaków. Podstawową bowiem formą wypowiedzi artystycznej dzieci jest śpiew – jedno lub wielogłosowy.

Uczenie posługiwania się głosem to czynność niełatwa, wymaga od nauczyciela stosowania metody pokazu, a zatem opanowania w stopniu doskonałym przez niego tych umiejętności. Temu celowi ma służyć przedmiot *emisja głosu*, kształcąca aparat głosowy studenta w kierunku poprawnej intonacji, dykcji, operowania oddechem, barwą głosu, a także wskazująca metody utrzymujące właściwą higienę głosu dziecka. Prawidłowa nauka śpiewu rozwijająca naturalne dyspozycje wokalne dziecka dostarcza jemu samemu wiele satysfakcji, a słuchaczom wiele pozytywnych wrażeń estetycznych.

Powyższe zajęcia praktyczne prowadzone są indywidualnie, gdyż tylko taka ich forma gwarantuje zdobycie wystarczających umiejętności. Trwają one 1/2 jednostki lekcyjnej tygodniowo (każde).

Wiadomym jest, że młody nauczyciel w początkach swojej pracy narażony może być na wiele stresów – konieczność gry czy śpiewu w obecności uczniów może te napięcia potęgować. Aby przyswyczać studentów do przyszłych warunków, w jakich przyjdzie im działać, wprowadziliśmy obowiązek zaliczania tych przedmiotów w formie publicznego koncertu, podczas którego, w obecności kolegów i wykładowców, prezentują efekty semestralnej pracy.

Zajęcia chóru rozpoczynają się od II semestru I roku, a więc po po paru miesiącach nauki kształcenia głosu na lekcjach emisji. Śpiewanie zespołowe wymaga już bowiem pewnej sprawności wokalne pozwalającej na poddanie się dyscyplinie muzykowania zespołowego. Chór i zespół kameralny (jako trudniejsza forma śpiewania wielogłosowego) to zajęcia nie tylko rozwijające wokalnie studentów. Uczestniczenie w nich pozwala na zdobywanie doświadczeń praktycznych potrzebnych do przyszłej pracy z własnym chórem. Tu poznają studenci repertuar zalecany w szkołach podstawowych, uczą się dyrygowania, pracy z poszczególnymi głosami.

Grupa przedmiotów teoretycznych to kształcenie słuchu z zasadami muzyki i elementami harmonii oraz nauka o muzyce uwzględniająca podstawową wiedzę z zakresu historii muzyki, form muzycznych, estetyki muzycznej, folkloru i instrumentoznawstwa.

Kształcenie słuchu rozwija wrażliwość słuchową, daje umiejętność czytania nut głosem i rozpoznawania przebiegu linii melodycznej bez posługiwania się – nie zawsze obecnym – instrumentem. Zasady muzyki zapoznają z notacją muzyczną, związkami zachodzącymi między poszczególnymi nutami, uczą rozumieć język muzyczny, którym posługuje się kompozytor. Nauka elementów harmonii, jako nauki o współbrzmieniach, jest niezbędna przy praktycznym opracowaniu piosenek.

Nauka o muzyce jest konieczna dla zdobycia wiedzy ogólnomuzycznej, rozumienia procesu rozwoju muzyki poprzez poszczególne epoki, zapoznaje z twórczością najwybitniejszych kompozytorów. Tylko ten nauczyciel, który muzykę rozumie, umie i chce jej słuchać, może być przewodnikiem po świecie muzyki. Przecież *wychowanie muzyczne* to przedmiot, który ma na celu nie tylko nauczenie śpiewania, lecz także percepcji muzyki, rozumienia przebiegów dźwiękowych, rozwój wyobraźni muzycznej, a wreszcie zachęcający do różnych form własnej twórczości muzycznej (w tzw. teatrze operowym, w którym dzieci tworzą własne melodie, ilustrują teksty prostą instrumentacją).

Przedmiot *metodyka wychowania muzycznego* – w roku III – w swoim programie daje praktyczne wskazówki, jak stosować umiejętności i wiedzę nabytą w latach poprzednich. Jest istotną klamrą wiążącą cały cykl nauczania w Kolegium. Poprzez wszystkie te lata wykładowcy przedmiotów muzycznych, mając świadomość zadań, do których przygotowują studentów, działać muszą zgodnie w kierunku wyposażania przyszłego nauczyciela w maksymalną ilość wiedzy i umiejętności.

Równie jednak ważne jest i to, aby własną postawą dawali przykład pedagoga oddanego swojej pracy, życzliwego – choć nie pobłażliwego, umiającego tak zainteresować przedmiotem, aby wzajemne przebywanie w świecie muzyki dawało obu stronom satysfakcję i radość.

Leszek MIREK

Wychowanie fizyczne

Możliwość utworzenia studiów zawodowych kształcących nauczycieli dwóch specjalności była równoznaczna z koniecznością przemyślenia i opracowania takiego planu i programu, który stwarzałby warunki do przygotowania kompetentnych nauczycieli wychowania fizycznego. Nie było to łatwe zadanie, gdyż obciążenie przedmiotami specjalności głównej narzucało dość drastyczne ograniczenie tygodniowej liczby godzin przeznaczonych na przedmioty specjalności dodatkowej. Ustaliliśmy zatem, że przeznaczymy się na nią siedem godzin tygodniowo przyjęliśmy następujący plan studiów.

Plan studiów w zakresie wychowania fizycznego

ROK I	liczba godz. w tyg.	ROK II	liczba godz. w tyg.	ROK III	liczba godz. w tyg.
metodyka wychowania fizycznego	1	metodyka wychowania fizycznego	1	historia kultury fizycznej i teoria wych. fiz.	1
anatomia	2	fizjologia	2	plywanie	2
zespolowe gry sportowe	2	gimnastyka	2	lekkoatletyka	2
tańce	2	gry i zabawy ruchowe	2		

Od drugiego roku studiów studenci biorą udział w lekcjach wychowania fizycznego jednej klasy (przez cały rok).

Obozy

OBÓZ LETNI – 14 dni
 plywanie 40 godz.
 atletyka terenowa 10 godz.
 gry terenowe 10 godz.
 gry i zabawy ruchowe 10 godz.
 zespolowe gry sportowe 20 godz.
 wycieczki – obozownictwo 40 godz.

OBÓZ ZIMOWY, narciarstwo – 14 dni
 konkurencje zjazdowe 84 godz. zajęć praktycznych
 10 godz. teoria narciarstwa zjazdowego
 konkurencje biegowe 28 godz. zajęć praktycznych
 10 godz. teoria narciarstwa biegowego

Do wszystkich przedmiotów przewidzianych planem zostały opracowane szczególnie programy łączące zajęcia z danego przedmiotu z jego metodyką nauczania.

Wychowanie fizyczne
to nie tylko sport...